

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Byghaven

Udgivet af

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Inde i bladet:

Tysk ungdom. Er der mulighed for et Sindelagsskifte?

✧

Feature om den store jul.

✧

Frihedskampen på Sønderborg slot.

✧

Hilsen fra Holland.

✧

Leder: Er frihedskampen historie eller nutid (side 145).

✧

Kammeraterne har ydet over 100.000 kr.

✧

De nye bøger.

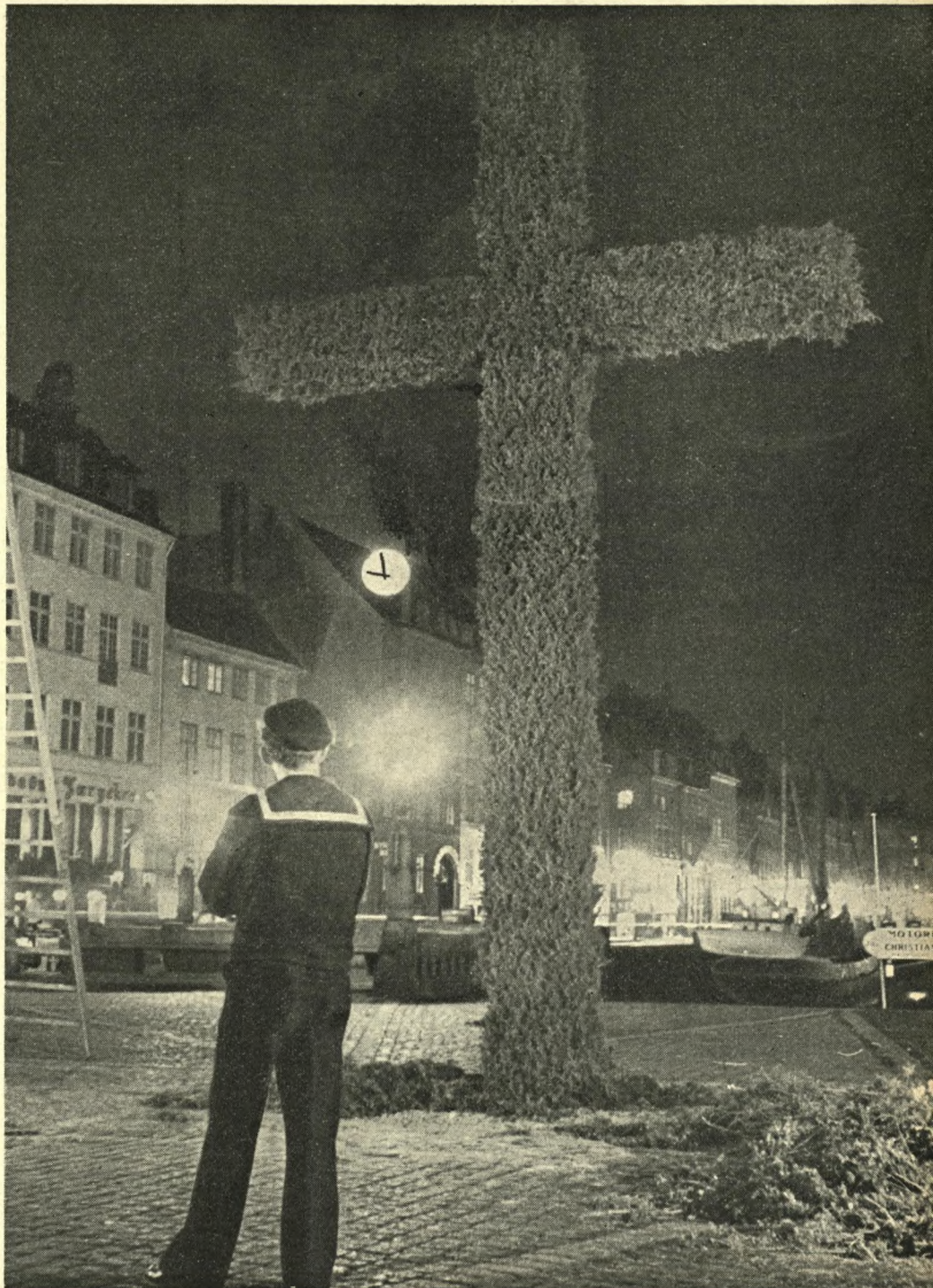
Forsiden:

Det store grankors ved Nyhavn hædrer danske sømænd, der satte livet ind i kampen for Danmark.

Nr.

12

Dec. 1949

Thomsen Støtt & Søn
Aalborg

THUIEN
AALBORG

VAREHUSET *Herning*
ALGADE 10-12 — AALBORG

MALMBERG *Vognmand*
SKIVE

Erling Rasmussen
Kolonial, Urtekram, Vin og Delikatesser
Telefon 49 — Skive

Skive Borstefabrik
Skive

$\frac{1}{8}$ Landbobanken i Skive
Salling Bank

TYSK UNGDOM

Af Hans Rütting

ER DER MULIGHED FOR ET SINDELAGSSKIFTE?

Den danske ungdom har nemmere ved at finde vejen til den ældre generation i Tyskland end til de unge, som er blottet for alle de værdier, af hvis kraft Europa har levet de sidste tusinde år.

Forskellen er i sandhed så stor, at den synes utrolig; man kvier sig ved at indrømme en kendsgerning, der vil tage modet fra den, som tror på en snarlig mellemfolkelig tværfordinding.

Men netop for at fremme muligheden for en ny og gensidig forståelse, er det nødvendigt at rette på det skæve perspektiv i billedet, både sortseerne og velmenende jagttagere tegner om forholdene med syd. Først nu går det op for mange, at Tyskland i århundreder har ligget her som en verdensdel for sig, der har gået sine egne veje og har haft en udvikling af en næsten forfærdende originalitet — borte fra en fælles basis, som ingen af de andre lande har opgivet.

En gammel kultur og et voldsomt teknisk opsving — begge uden indre sammenhæng — formåede at blænde udenlandske rejsende; Prøjsens »totale« statsidé gjorde alle moralske værdier relative og forberedte den tilstand af kaos, resignation og nihilisme, som egentlig kun de katolske, mere af Europa prægede landsdele nogenlunde har kunnet undgå.

At tyskerne misforstod reformationens frihedside og, i deres grundighed og radikalisme, drev protestantismens subjektivisme til det yderste, er man klar over; men kun den, der har levet midt inde i denne opløsningsproces, formår at grade både årsagerne og følgerne til likvideringen af det »kristelige« og det »folkelige« hos ungdommen mod syd.

Tydligere end hos andre nationer træder det tyske folks særpræg frem i dets unge generationer, der er overbevist om, at de unge i andre lande alt for tidlig er præget af senile tryghedsfølelser, en gammelmandsagtig higen efter sikkerhed og en frygt for det uventede, for skæbningen og pludselige tildragelser. Efter deres

mening er det netop dem, der gør livet værd at leve — dette liv, som opfattes som et flygtigt, spændende og farefuldt eventyr, svingende mellem kærlighedens sødme og krigens gru, en klippe, der stejler højt mod himlens hvælvning for at kunne falde desto dybere ned i melankoliens afgrund.

Denne uro for uroens skyld findes allerede hos de tyske landsknægte i Middelalderen, hos de rejsende elever (»Baccanter«) i Goethetidens litterære ungdomsrevolte, lidt senere i romantikkens studenterbevægelse, der indtil fornylig har præget universitetslivet i Tyskland, endnu en gang i »Turnvater Johns« gymnastikbevægelse omkring 1820 og endelig på en bjergtagende og overalt efterlignet måde i vandrefugle — og ungdomsbevægelsen fra århundredskiftet.

Det er værd at lægge mærke til, at man i Tyskland gerne taler om en »Bevægelse« og betragter det »liberalistiske« foreningsliv med formand, bestyrelse og dirigentklokke som et overstået stadium fra bedsteforældrenes tid.

Altid fandtes der en dybt indgroet mistillid overfor »foreningerne«; det ydre apparat, syntes man, kvæler sjælens kildefriske liv; sammenslutningerne skulle vokse organisk frem. Civilisationens spilleregler hørte den foragtede »borgerlige« verden til.

Da traditioner i kejser Wilhelms Tyskland virkelig var stivnede og gølge, havde dette ungdommens oprør en berettigelse; alt, der en gang havde gjort tyskerne afholdt i udlandet, deres inderlighed, gemyt og sentimentalitet, deres sangglade rejse lyst og friskfyragtige foragt for det »stille«, blev i vandrefuglebevægelsen til et revolutionært program imod tidens mekaniserede ånd.

For at forstå, hvad der gav denne og lignende »bevægelser« deres dragende magt, må man vide, at reformationen i Tyskland ikke var gået sammen med en folkelig rejsning; deres menigheder split-

(fortsættes side 151)

Feature om den store jul

JULEN PÅ BEGGE SIDER AF SUNDET

En uforglemmelig jul for flytninge og fanger

Julen 1944 vil for alle modstandsfolk stå som den egentlige illegale jul.

Tusinder sad i danske og tyske fængsler og kz-lejre, og andre tusinder var flygtet til Sverige.

En lille familie sidder nu i dagene op mod julen 1949 — 5 år efter — og fortæller om julen på den anden side af sundet.

Slægt og venner var taget. Der syntes ikke længere muligheder for at udrette noget herhjemme. Til det sidste havde de med udførelse af et fantastisk modarbejdet for at få nogle gode venner og medkæmpere ud af tyskernes kløer. — Det mislykkedes, og så gled den lille familie i nattens mulm og mørke over sundet.

Det blev en ejendommelig jul. Først havde de i lang tid boet i flygtningeforlægning. Så gik vejen til en svensk familie, der rykkede op på 1. sal i en villa, og den danske familie fik stuelejligheden.

De to små drenge var 3 år, og de gik helt op i legen, da »juletomten« trådte ind ad døren med hilsen fra deres kære, der nu sad i tysk fangenskab i en lejr i Tyskland og fra andre, der var gået under jorden. »Juletomten« var kommet med fly — og han fortalte, at den stod lige uden for huset.

Den danske mor lavede dansk julemad og den svenske husmor svensk.

— Ja, tilføjer den ene af gutterne, og så blev Sverige vort andet fædreland. Men vi ville nu helst holde jul hjemme i Danmark, for der er nu skønnest i sit eget fædreland.

— — —
Flygtningejul 1944. Den oplevedes af tusinder. Under materielt gode kår med risengrød og alt det der. Men for de fleste en jul i heftig længsel efter atter at kunne drage hjem til et befriet Danmark.

— — —

Vi befinder os i Frøslevlejren. Man har længe mærket, at der var jul i luften. Mange gik og regnede med løsladelser nu op mod højtiden. På baggrund heraf fik alle lejrens tre tusinde danske fanger et chock, da der i stedet blev givet afmarchordre til 160 mand.

De særligt indviede stod målløse overfor denne aktion. Hidtil havde det i nogen grad været muligt at finde en linje for udvælgelsen af kammeraterne, der blev deporteret. Nu er det Horsens Hjemmeværn, nu var det København, nu Aalborg o. s. v. og som regel dem, der lige var kommet til lejren, hvorimod de, der havde været i lejr ½—1 år kunne være ret sikre på, at de ikke kom til Tyskland.

Men denne gang var der aldeles ingen linje, og forud for transportens afgang havde man ikke som ellers kunnet iagttage

forberedelser ved f. eks. fremtagelse af kartotekskortene for deportationslistens enkeltpersoner.

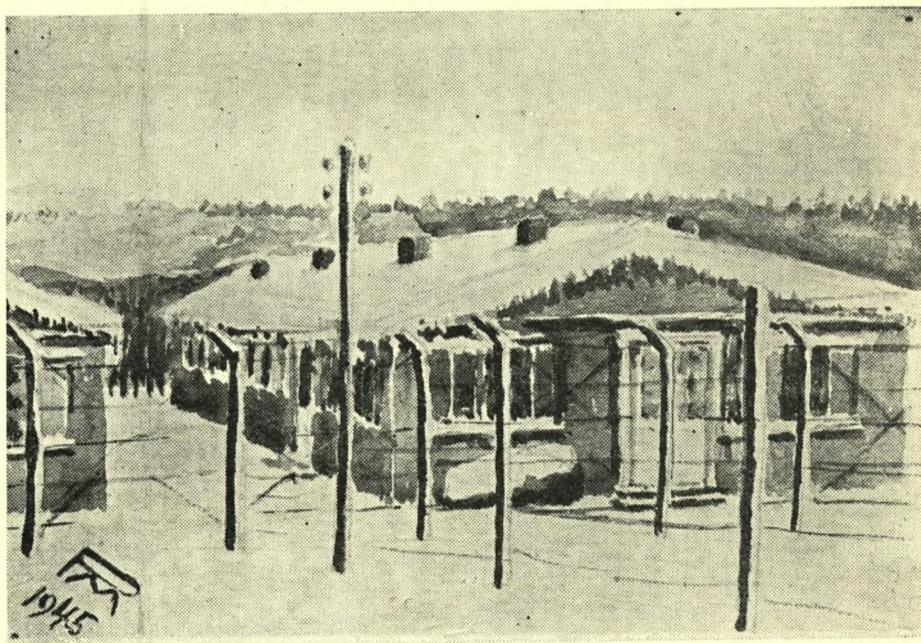
Transporten afgik få dage før juleaften.

Dette var den dystre baggrund for julen 1944.

Men kalenderen viste jo jul, og jul skulle der fejres, og jul blev der fejret. Forskeligt i hver barak, sådan som nu indstillingen var hos flertallet i barakken: lidt religiøs, meget religiøs, eller slet ikke religiøs.

En lille pakke fra Røde-Kors var meget velkommen, og alle skrev naturligvis de tilbadte 3 julehilsener. De var lette at skrive, for formuleringen af julehilsenen var trykt. Der måtte kun skrives afsender og modtager.

Af parafinen, der var omkring osten, lavede man julelys, og vægen skaffede man ved at trevle nogle gamle strømper op. Brændsels- og Fårhuskommandoen slæbte juletræer ind i lejren, når de kom tilbage fra deres arbejde. Som regel var det ganske små træer, der kunne skjules under jakken. SS-erne skældte ud over »dette religiøse svineri«, men forbød det iøvrigt ikke.

Vinterens sne har lagt sig over Frøslev-lejrens barakker og pigtråd.
(Tegning af P. Mahler)

Der var julesamvær i hver af de store spiseblokke med tale og korsang. På revieret fik »julefesten« sit eget gribende præg. En del fangekammerater var kommet tilbage fra tyske lejre. Flere var døde, men måske netop derfor var der her på revieret en særlig jordbund for festens glade evangelium.

Men tankerne var trods juletræ og en vis festglæde ikke i Frøslev, men hos familien, hos kammeraterne derhjemme, som havde den lykke endnu at kunne føre kampen videre, ja — også hos de mange i de tyske lejre, der var midt i alt det, som menneskelig tankegang kun vanskeligt kan forestille sig.

— — —
Julen står for døren. Enhver kan se det. For i udkanten af appelpladsen er der rejst et juletræ. Hvorfor er fangerne da ikke glade for dette træ? Det er jo pænt. Det har rigtige grønne grene, med rigtige nåle. Og på grenene er der julelys, endog elektriske julelys, der ikke blæser ud, når vinterstormen fejer hen over appelpladsen.

Enhver gammel Häftling kan hurtigt give forklaringen: Juletræet er rejst på galgebakken! I et af de huller, der plejer at blive brugt, når galgen rejses, er træet stukket ned.

Kan nogen glædes på dette sted!

1500 fanger kommer marcherende tilbage fra slavearbejde. De standses ude på cementvejen. Et dusin SS-folk får travlt. De farer fra fange til fange. De råber og skriger. De bander. De svovler. De filzer, hedder det i lejrsproget.

Hvad er der da galt?

Ja, en og anden fange har fra slavefabrikken taget en strimmel kulørt papir. Han har skjult det på sin krop i håb om at kunne bringe det ind i blokken i lejren og lave lidt jul for sig og sine kammerater.

Nu er det hele ødelagt. Hver enkelt bliver ribbet for de ting, han har organiseret: kulørt papir, stearin, lidt tråd o.l.

Lidt efter kommer en gruppe på 200. Det er himmelfartskommandoen. Den har været derude i den store by for at opsøge og afmontere ueksploderede bomber. I morges var der 215, nu er der kun 200. — Det hedder jo også himmelfartskommandoen.

Ved lejrporten bliver hver enkelt »filzet«. Nogle stykker bliver pillet ud af rækkerne. De får 15 slag på bagen. De har røvet. En enkelt har i storstadens ruiner fundet en lille sølvgenstand. Han får en plakat på brystet: Räuber, står der. Hans jordiske tilværelse endte samme aften.

Jo, disse SS-folk, »eliten af den ariske stamme«, forstår at skabe julestemning.

— — —

Og så er da selve juleaften kommet. Lejrens 32 nationer har hver deres måde at fejre julen på, men for danske og nordmænd er sagen så let. De er enige, jo og også ens her.

— — —

Blev der så jul i dette jordiske helvede?

Ja, for julens budskab kunne fangevogterne ikke stjæle. Det var jul uden mad og ydre glans. Men dog en slags jul.

—mark.

Rapsodi ins Zuchthaus

Mange par træsko klapper
mod stengulv, der klinger hul.
Fanger på vej til gårdtur,
i morgens kan der fejres jul.

Mænd vandrer rundt i kredse,
— Fünf Meter — Abstand — Halt!
Tre træder ud af rækken,
hvad mon der nu er galt?

Hist i krogen ved gitret
talte de sammen, de tre.
»Hase« er gårdturens leder,
det værste, der kunne dem ske.

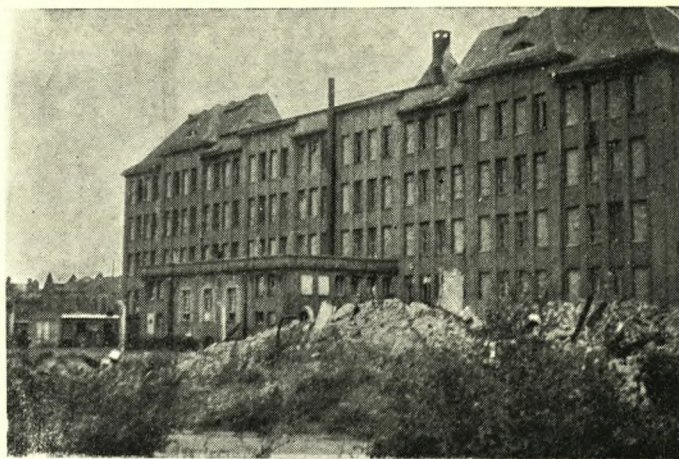
Stille med næsen mod muren,
står de som straf, disse mænd,
i tyve graders kulde de fryser;
men hør dog, de snakker igen.

Stil da til klø i centralen,
brøler han højt på sit sprog.
Kun tysk kan han tale og tænke,
var det mon derfor, han slog?

Dreibergen julen 1944.
ici.

Pigtraads redaktion

beder alle bladets venner
modtage en hjertelig dansk
julehilsen med tak for tro-
fast håndslag i 1949.

Bullenhuserdamm, hvor den ene af Hamborg-kommandoerne havde til huse

Frihedskampen dokumenterer sig bag Sønderborg slots ærværdige mure

Selvfølgelig kunne tyskerne ikke se det gamle og ærværdige Sønderborg slot, uden at også dette skulle beslaglægges — ja, man gik endog så vidt, at man et par dage før kapitulationen gennem en tysk luftwaffeofficer forlangte, at de 40 værelser, der rummede det historiske hjemstavnsmuseum samt minderne fra krigene 1848—49, 1864 og 1914—18 med dets titusinder af emner, skulle rømmes. Heldigvis blev dette i sidste øjeblik afværget.

Efter kapitulationen blev den ledige del af slottet benyttet som internat for landsvigerne og først, da Fårhuslejren oprettedes, hvorved der skabtes plads til denne kategori af vore medborgere, blev slottet atter overgivet til sit gamle formål og blev dermed frit for offentligheden.

På samme tid var man begyndt at tumle med planer om oprettelsen af en samling, der skulle rumme minder fra besættelsen 1940—45. Den naturlige plads for en sådan samling var Sønderborg slot, der jo iforvejen gemte på så mange historiske minder. Man gik i gang med arbejdet — pengene — en halv snes tusinde kroner — blev bevilget. Resultatet blev over forventning: 4 store værelser, hvori indgår en lille rest af den gamle vægtergang med dens skoldhuller, danner nu en smuk ramme om denne samling, landets første selvstændige samling af minder, der på en interessant måde fortæller og illustrerer besættelsestidens forløb.

Allerede optakten — en samling tyske uniformer, herunder også SS, skaber en egen stemning og vækker i erindringen de følelser, som vakttes i én ved synet af alt det »grønne« — synet af alle disse halvlange, sømbeslåede støvler minder om de »grønne«s forhadte støvletramp, som vi aldrig lærte at forlige os med. Midt i al denne uniformsglade herlighed: en dansk infanteriuniform — fuld krigsmæssig udrustning, sådan, som den danske soldat bar den, da han den 9. april 1940 modigt stillede sig i vejen for den mægtige tyske krigsmaskine, da denne rullede ind over landets grænser. Mærkeligt nok har det været forbundet med utroligt store van-

skeligheder at fremskaffe denne uniform, men også dette har sin naturlige forklaring, thi på trods af alle løfter og aftaler plyndrede tyskerne samtlige danske munderingsdepoter, ja selv de 8 eksemplarer, som Tøjhusmuseet i København havde sikret sig, gik samme vej.

Det tyske »Oprop« af 9. april 1940, der viste sig at være lige så fuldt af falskhed og uvederhæftighed, som det var fuldt af stavefejl og sproglige uhyrligheder, findes ikke alene som flyveblad, men også som plakat. I det hele taget fortæller en stor samling af plakater (25—30 stykker) og tryksager, såvel danske som tyske, om tiden fra 9. april 1940 og fremefter.

En særlig afdeling er viet 5. kolonnefolkene, herunder særlig de danske nazister. En smuk samling destinktioner og hæderstegn, fundet i »das Führerhauptquartier« i Bovrup, rummer bl. a. udmærkelstegn for deltagelse i det berømte spadeslag i Haderslev, side om side med udmærkelstegn for deltagelse i — ja, — man kan vel næsten sige den åbne revolte, hvor tyske soldater åbenlyst tog del i kampen mod det danske politi, medens tyske officerer lige så åbenlyst morede sig herover.

Men det er ikke alene de danske nazi-

ster, også de hjemmetyske organisationer er at finde i en billedserie, og her genkender man »Schleswigsche Kameradschaft«, der efter 1933 var en camouflage for mindretallets nazistiske SA- og SS-stormtropper, der den 9. april fungerede som vejvisere og på anden måde gjorde sig nyttige for »die Wehrmacht«.

Billeder af »Heimwehr« på marsch: I dag kalder disse billeder måske på det skæve smil, men dengang — dengang var det alvor! Medborgere i et fremmed lands uniform og med fremmede våben rettet mod danske medborgere, sådan var jo den egentlige og uigendrivelige sandhed om det såkaldte »Heimwehr« — »die zeitfreiwilligen« — jo, de var villige! De bedste af dem ud fra en tvivlsom idealisme, resten ud fra håbet om materiel fordel.

»Meine Treue heisst Ehre«! Sådan står der under hagekorset i ophøjet tryk, der pryder et brev fra Himmler, som i 1934 udnævner Pancke til fører for et andet hærafsnit. Både »Treue« og »Ehre« har jo senere fået den rette bedømmelse. Iøvrigt fremgår det af samme skrivelse, at Pancke på daværende tidspunkt havde SS-nummer 10,110. Samme Panckes SS-sabel er for ganske nylig indlemmet i samlingen. Måske burde denne have været anbragt side om side med de udstillede typer af den tyske rustningsindustri's krampetræk-

Führer-Hauptquartier den 6. X. 43

DER FÜHRER

Ich ordne die Errichtung der
Kommandostelle eines Höheren H- und
Polizeiführers in Dänemark an.

Der Höhere H- und Polizeiführer
ist dem Bevollmächtigten des Deutschen
Reiches beigegeben und arbeitet im engsten
Eilvernehmen mit ihm.

Hitlers ordre til oprettelsen af den højere SS- og politiførerstilling i Danmark

Alf. Th. Haagensen
 JUVELER & GULDSMED
 Rønne

Svend Henriksen
 Urmager og Guldsmed
 Aakirkeby . Tlf. 102

BRØDRENE HILLERS
 Sjællands Jern & Staalforretning
 Slagelse

VAREHUS **WILDE** NYBORG

A/S Fritz Duus
 Fredericia

**Ringsted Jernstøberi
 og Maskinfabrik A/S**

ninger: »das Volkssturm-Gewehr«, der mere end mange ord fortæller om desperation og om, hvor stærkt »das Reich« var på retur.

Som supplement til den tysk-dansk-sprogede dobbeltplakat, der forkynder indførelsen af undtagelsestilstanden den 29. august 1943, finder man et brev, hvori Hitler den 6. 10. 1943 beordrer oprettelsen af den højere SS- og politiførerstilling her i landet.

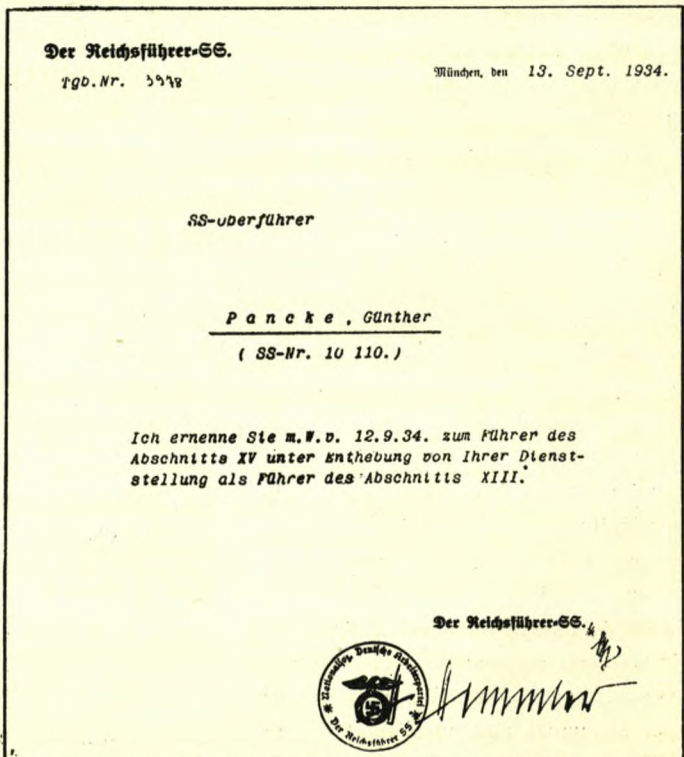
Også civilbeskyttelsestjenesten skriver med en udstilling af en række emner sit eget kapitel, CB-udrustning og udstyr. Ordre om, hvorledes man skulle forholde sig under luftangreb på gade og i tog, anvisning på, hvorledes »murgennemrydning« forbandt ejendommenes beskyttelsesrum med hinanden. Nødvendigheden af denne civilbeskyttelsestjeneste finder sit bevis i den mængde brand- og sprængbomber og dele af nedstyrtede allierede flyvemaskiner, der er samlet her. Et helt haleparti har været bortgemt på et loft og er dukket op for at finde sin endelige plads på et sted, hvor det kan fortælle om en stor og mærkelig tid. Ude i Nørreskoven fandt 7 allierede flyvere deres grav, da deres maskine styrtede ned. Over graven satte befolkningen, som en slags gravmæle, pro-

pellens fra den nedstyrtede maskine. Nu er propellen tilført museet, og den gennemhullede og splintrede metalpropel lader én ane lidt om den kamp, som disse flyvere måtte igennem, inden de styrtede ned, dybt inde i en fredelig, dansk skov. Alle de her nævnte dele er nummereret og registreret. Skulle en reddet allieret flyver komme på besøg på museet, kan vi vise ham eventuelle rester af hans maskine.

Med mindet om disse flyvere, der sloges for de idealer, som vel den største del af verden vil anerkende som sine — kampen mod herrefolket — for friheden, står vi i det væld af håndgribelige minder, som fortæller om de af vore egne, der efter evne og med de midler, de havde at råde over, kæmpede den samme kamp, snart åbenlyst, snart i det skjulte, snart med sejr, snart med nederlag og død som resultat, men stadig i kamp mod herrefolket og dettes mest hadede repræsentanter — Gestapo.

Der hviler en egen stemning over dette værelse, minderne taler deres eget stærke sprog, taler til os alle — stærkt til den, der selv har været med, måske stærkest til den, der måtte igennem en koncentrationslejrs rædsler eller den, der mistede én af sine kære. Men her og der bryder der frem

Den højere Panckes udnævnelsesbrev. Han fik nr. 10.110

gennem alvoren eet og andet, som fortæller om det ukuelige humør og ubrydelige kammeratskab, som gjorde, at een eller anden, når det så allersortest ud, kunne sige en god vittighed eller tegne en morsom karrikatur, der kaldtes smilet frem og hjalp over det døde punkt, — sådan veksler det mellem alvor og — ja, hvad skal man kalde det — jo, mellem alvor og lune, det lune, som den tyske svulst aldrig lærte at forstå, og som måske var een af de ting, der irriterede dem allermost her i Danmark.

Holland-Danmark

Den hollandske professor dr. Bob Smit, Heemskerckstraat 17, den Haag, Holland, vil gerne i forbindelse med danske fangekammerater, som han har truffet i tyske lejre. Man bedes sætte sig i direkte forbindelse med ham og ledsage brevet med et fotografi, da han kun erindrer, »at de alle hed Jensen, Hansen« o.s.v. Bob Smit har været fange i følgende lejre: Sept.—okt. 44: Oranienburg, blok 51. Okt.—nov. 44: Heinkel, hal 008. Novbr. (14 dg.) 44: Husum, blok 1 A. Decbr. 44: Ladelund, blok 5, (Blockhaupt Ryssenblock og Nachtwache).

Jan.—febr. 45: Neuengamme (Schreiber). Marts 45: Bullenhuserdamm Hamburg (Wäscherei).

Det har ingen interesse —

at få undersøgt den tyske nazismes indflydelse på den danske presse i årene 1933—40. Finansudvalget har afslået en ansøgning fra dr. Svend Ranulf om en bevilling på 6000 kr. til en sådan undersøgelse. Motiveringen er, at det er svært at se, om bladene har skrevet deres mening, eller de har givet udtryk for »en af de mange henstillinger, der i dette tidsrum kom fra udenrigsministeriet om forsigtighed.

Ligesom det er svært at se, om finansudvalget har ladet sig påvirke af de mange henstillinger om forsigtighed vedrørende emnet

1164 tyske soldater i Esbjerg

Der ligger 1164 tyske soldater begravet i Esbjerg, dels på den kommunale kirkegård dels på en særlig kirkegård.

Esbjerg kommune stillede i 1948 20.000 kr. til rådighed for opsætning af sandstens-tavler i stedet for de efterhånden ret medtagne trækors.

Kammeraterne fra »Dessauer Ufer«

Da jeg i 1948 og 1949 har foretaget et par rejser til Holland og Tyskland og der ved havde lejlighed til at tage nogle fotografier fra de forskellige lejre, hvori mange danske patrioter har siddet, mener jeg, at disse fotografier har interesse for gamle »Häftlinge«, for at I kan se, hvordan lejrene ser ud i dag.

Dernæst vil jeg opfordre alle politiske fanger fra »Dessauer Uferkommando« til at fremsende Jeres adresse til undertegnede, samt 25 øre i frimærker, hvorefter I vil modtage et duplikeret eksemplar af alle adresserne. Formålet med dette skulle være den, at var man på rejse rundt om i Danmark, kunne vi da lige sige goddag til hinanden.

Tag og send jeres adresse med det samme.

Med hilsen
häftling nr. 69103

Adresse: Direktør E. J. Hauberg,
O. Tandslet. Tel. 7720.

De omtalte billeder findes side 140, 143, 144 og side 150.

De tyske erstatninger

De tyske erstatnings-leveringer til Danmark er ved at ebbe ud. Den væsentligste post blev de 12 tyske skibe, der ved salg til private indbragte en halv snes mill. kr.,

og desuden er der indkommet 5 mill. ved salg af værktøjsmaskiner. I alt bliver det ca. 13 millioner kr., en beskeden dividende, når man husker på, at Tysklands besættelse af Danmark kom til at koste 11,8 milliarder! Det ser dog ud til, at der kan komme 1 mill. mere ud af foretagendet i vort favør, idet det lykkedes at finde for 600.000 kr. danske maskiner, som Tyskland »købte« i Danmark under krigen og betalte med nationalbankens penge. Muligt kan der indkomme endnu 3—400.000 kr. på denne konto.

30 sælgere søges

30 kammerater fra besættelsestiden, der grundet invaliditet er vanskeligt stillede og mangler et job, tilbydes arbejde ved salg af et turistkort over København i henhold til redegørelse andetsteds i bladet.

Tiltrædelse d. 18. marts 1950.

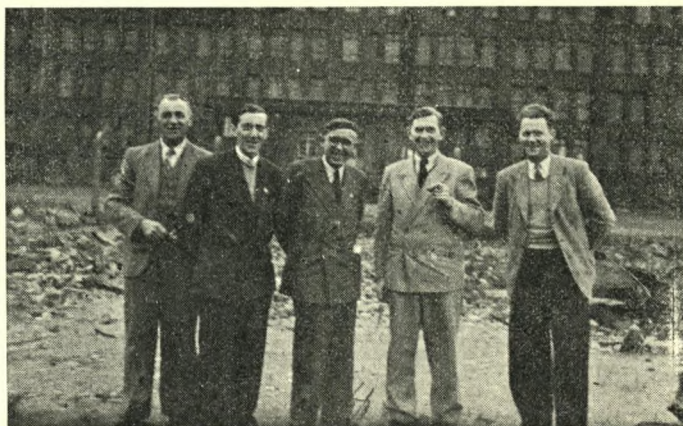
I henhold til handelsministeriets tilladelse må salget foreløbig kun ske 3 nærmere fastsatte steder og sælgernes forhold skal undersøges for at sikre, at kun tidligere modstandsfolk får salgstilladelsen.

På et forretningsudvalgsmøde i Kammeraternes Hjælpefond i foråret enedes man om at støtte dette forslag til at skaffe arbejde til flest mulige. —

Af praktiske grunde bedes henvendelse ske skriftligt.

Arkitekt H. Kornbeck
Kammeraternes Hjælpefonds kontor
Ordrup Jagtvej 175, Charlottenlund.

fhv. häftlinge foran
Bullenhuserdamm.
Jørgen Mathisen,
Ertebjerg
Chr. Adophsen,
Aabenraa
Peter Petersen,
Vester Sottrup
Ejner J. Hauberg,
Tandslet
Niels Chr. Andersen,
Aabenraa

Om skyld og tilgivelse

Men jeg siger eder: elske eders fjender, velsigner dem, som forbander eder, giver dem godt, som hader eder, og beder for dem, som krænker eder og forfølger eder. Mt. 5, 44.

Jeg ønsker ikke nogen debat ang. tilgivelse. For mig er al diskussion overflødig, idet Jesus bad for sine fjender på korset, selv om de ikke havde bedt om tilgivelse, og al tvivl er overflødig. Jesus tilgav også dem som ikke bad derom. For os som har siddet i tysk K.Z. vil vort sind måske være anderledes overfor tyskerne end andres, men alligevel, som kristen skal vi tilgive, og vi skal fremfor alt også elske, og elske vore fjender (Mt. 5, 44), og hvem kan elske uden at tilgive. Jesu ord taler klart og uomtvistelig — jeg forstår så godt hr. Dehn.

I fadervor lærer Jesus os at bede: forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere, lad os lære det, og som kristne bør vi vist både elske mere og tilgive mere, måske også en tysk sjæl råber om tilgivelse som vi ikke hører.

I Mt. 6, 14 står: thi forlade i menneskene deres overtrædelser, vil eders himmelske fader også forlade eder; — hvis ikke Mt. 6, 15 Gud lader sig ikke spotte, og han er retfærdig og holder sit ord.

Lad os slås med vort eget jeg og kæmpe kampen til en sejrrig ende, men lad os gøre det ved os selv, og tage vor mund i vare, at ikke vi gør større skade end den tyskerne gjorde os. De tog vort legeme, lad ikke os være med til at slå deres sjæl ihjel, så lidt som nogens sjæl herhjemme, thi enhver sjæl er dyrekøbe for Gud, såvel en tysk som en dansk.

Elsker hverandre.

P. Lorentzen
Lemnosvej 8¹, S.

Christian Schmidt

Perlegade 43, Sønderborg

Man finder stadig noget i Dauchau

Efter at man havde fundet et nazistisk SS-kort over egnen ved Dachau, har man foretaget en undersøgelse, der førte til, at man fandt en tredje massegrav, der menes at rumme 15.000 lig af koncentrationslejr-fanger.

To lignende grave blev fundet, da den bayerske generalstatsadvokat, dr. Auerbach, udtalte den formodning, at ca. 4000 lig var blevet begravet inden for en radius af 30 m. Kortet, der har været i en unævnt arkitekts besiddelse siden krigens slutning, viste, at den nye grav skulle være 135 m lang og 9 m bred. Ved gravningen kom der uniformer, sko og støvler for dagen, hvilket bekræfter, at ligene stammer fra lejren, og man fortsætter undersøgelseerne.

Hilsen fra Holland

Maastricht vennerne af de danske tidligere politiske fanger og modstandsfolk — særlig dem fra Haderslev — ønsker dem alle alt godt i det nye år og en glædelig jul.

Vi håber, at vi ofte vil mødes i 1950, og vi er overbevist om, at venskabsbåndet stadig vil blive stærkere.

For »Den hollandske sammenslutning af tidligere politiske fanger« (under besættelsen).

*Maastricht afdeling,
Tommy Gjielers, formand.
Cas vld. Woude, sekretær.*

En forfatter, der foretrækker at være anonym.

*Peter Lille: Manden, der forråbte.
Casper Nielsens Forlag. 228 sider,
8,50 kr.*

Bogen er bygget op som en roman, der samtidig giver sig ud for at være dokumentarisk med en række angreb på navngivne, nulevende personer.

Kaffeagent Jørgensen er bogens hovedperson. Han oplever at blive arresteret i dagene omkring 5. maj og føres fra Ringsted til Roskilde.

Han går nu fra forhør til forhør, hvor det spiller en væsentlig rolle, om han hedder P. K. Jørgensen eller P. H. Jørgensen.

Han føres senere fra Roskilde til Politigården i København og derfra til Sundholm.

For forfatteren er politifolk kyniske individer, der blot tænker på egen karriere og ikke på mennesket bag fangen, og Bopa-folk er blodtørstige tobenede skabninger, der slår løs på alt og alle.

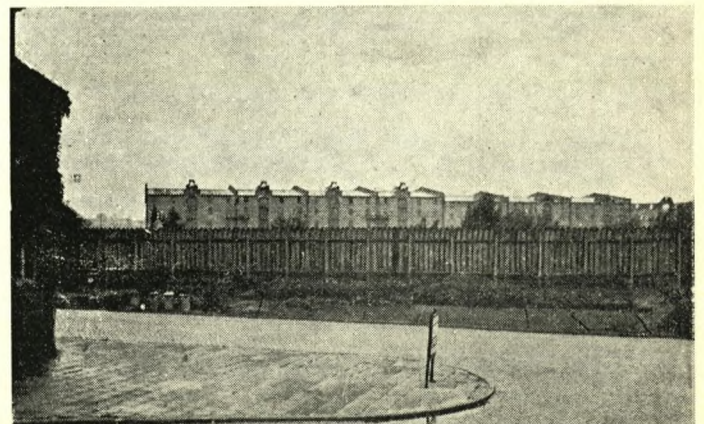
Gennem en række letkøbte anekdoter søger forfatteren at latterliggøre alle, han har været i forbindelse med.

De 228 sider er udpræget papirspild, og det er da også letforståeligt, at boghandlerne har nægtet at forhandle bogen. Forfatteren undskylder sin anonymitet med bl. a. at henvise til, at han dermed bedre kan spekulere i folks nyfikenhed.

Man kunne i det hele taget sige, at bogen er et dårligt forsøg på spekulation i at slå mønt ved at lave sensation.

—mark.

Helvedet
»Dessauer Ufer«

Pigtraad

Organ for
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

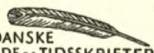
Kontor:
Ordrup Jagtvej 179, Charlottenlund
Kontortid: 9—12,30. Giro 780, Tlf. OR. 5075.

Redaktør:
Johs. Fosmark, Slagelsegade 9. 2., Øbro 8537.

Forretningsfører:
H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, OR. 5075.

Tryk:
Hak Jørgensen, Sturlasgade 14, Kbhvn. 5.

MEMLEM AF
FORENINGEN AF DANSKE
UGEBLADE, FAGBLADE OG TIDSSKRIFTER

Er frihedskampen historie eller nutid?

Det sidste nummer af IV. Regiments foreningsblad indeholder en fyldig beretning om en medlemsaften, man havde aarrangeret i Studenterforeningens store sal.

Det hedder i beretningen, at der næppe kunne presses to mennesker mere ind i salen, da formanden åbnede mødet.

Og hvad bød så denne aften på, der var lige ved at sprænge rammerne: Jo, man havde bedt GESTAPOFANGERNE møde med nogle repræsentanter samt med dokumentarfilmen: Glem ikke,

De to, der fortalte, var Garderforeningens administrator Aage Bach, titl. Dachau, og kontorchef H. Juul, titl. Porta. Filmen rullede og overbetjent Klitfod sang ved filmsafslutningen: Altid frejdig, mens alle rejste sig.

Mange ville på forhånd have sagt, at en sådan aften ingen muligheder havde for i dag at samle mennesker, men det gik altså helt anderledes.

Årsagen er sikkert at søge i dette, at frihedskampen stadig i vort folk i vide kredse omfattes med levende interesse. Man har talt om træthed. Folk kan ikke holde ud at blive ved med at høre om, hvad der skete danske kvinder og mænd i Gestapos klør, har man sagt. Men fangernes aften viste altså, at interessen stadig er til stede.

På linje hermed ligger en udtalelse af en biblioteksassistent, der som sin erfaring med bogudlån i et udpræget arbejderkvarter siger, at bøgerne om modstandskampen stadig er de mest efterspurgte.

Vi har i de fem år, der nu er gået siden befrielsens uforglemmelige dag, oplevet mange skuffelser, men når vi møder opmuntringer, vil vi også have lov til at notere dem og glædes over dem.

Johs. Fosmark.

Beskæftigelse til 30 københavnske invalidere.

Sælgere til turistkort over København søges

På et forretningsudvalgsmøde i Kammeraternes Hjælpefond i foråret 1949 forelagde jeg et forslag, gående ud på følgende:

I Amsterdam, Bruxelles og Paris er det almindeligt brugt, at krigsinvaliderne får ganske særlige salgstilladelser, som ikke bliver givet til andre, eller man giver invaliderne stillinger, f. eks. som kustoder, retsbetjente, opsyn m. v.

Herhjemme nøjes man med at yde invaliderne en pengegodtgørelse svarende til invaliditetsgraden, hvilket vil sige, at »de små invalidere« fra 5 til 20% kun modtager et meget ringe beløb, som er ganske utilstrækkeligt til livets ophold, og man anviser intet arbejde, der er passende for dem.

Det ville være ønskeligt, om der kunne skaffes et passende — og ikke for anstrengende — arbejde til så mange invalidere som muligt, men da det har vist sig, at invaliderne (selv de med en meget lille invaliditetsgrad) meget vanskeligt kan finde beskæftigelse, og meget sjældent kan være med i konkurrencen, må man finde et område, der ikke tidligere er dyrket, og så søge opnået, at invaliderne får eneret på dette område, således at de ikke senere kan blive slået ud af konkurrencen.

Jeg har ladet fremstille et turistkort over København med et stort antal sider tekst, — 6-farvet sporvognskort og 4-farvet bykort. Teksten er trykt både på dansk og engelsk og koster i udsalg kun kr. 2,50

eller ca. 60% af prisen for tilsvarende kort.

Detaljerede oplysninger m. h. t. fremstillingspris, fortjenstmuligheder for udgiveren m. v. har været tilsendt handelsministeriet, der har forelagt planen for de interesserede erhvervsorganisationer; disse forhandlinger m. v. har taget 11 måneder, og nu foreligger Handelsministeriets tilladelse til at 30 invalidere fra besættelsestiden kan få tilladelse til at sælge kortet — foreløbig fra de tre bedste salgssteder i København, nemlig: udenfor Københavns hovedbanegård, ved passagerskibenes ankomstpladser og i Lufthavnen.

Jeg vil gå ud fra, at antallet af salgssteder kan forøges, hvis alt går, som det skal.

Det store spørgsmål er naturligvis: »Kan der sælges turistkort disse steder?« — — Det har aldrig været prøvet i København, hvorfor jeg ikke kan give svar på, hvormange kort, der kan sælges, men blot meddele, at jeg hver sommer i de sidste 3 år har besøgt Paris 9 gange hvert år, og at i hvert fald 80% af mine gæster har købt et Pariskort; — hvorfor skulle turister, der besøger København, så ikke købe et Københavnskort. — Det mærkværdige ved kortsalget i Paris er imidlertid, at de samme kort, som gadesælgerne forhandler til 100 frcs., kun koster 60 frcs. i forretningerne, og dog køber næsten alle på gaden.

Fortjenesten til sælgerne her i København er 1 kr. pr. stk., og jeg vil tro, at en god sælger kan afsætte 20—30 kort om dagen, og at der i alt kan sælges som minimum 75000 stk. i månederne fra april til september, med andre ord — en fortjeneste til invaliderne på i alt 75000 kr. —

I henhold til handelsministeriets tilladelse skal hver enkelt sælger godkendes af magistraten i København eller af politimesteren i søndre birk samt af erstatningsrådet, med andre ord: Sælgerne skal have tilhørt modstandsbevægelsen, og deres invaliditet skal skyldes aktiv indsats.

10% af det eventuelle overskud tilfalder Kammeraternes Hjælpefond.

Regnskabet anlægges og revideres af fondens kasserer, statsautoriseret revisor H. Steen-Hansen.

H. Kornbeck.

Se annoncen andetsteds i bladet.

Kammeraterne har ydet godt 100.000.

Ved Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelsesmøde i Horsens udtalte formanden, konsul Kaj V. Dahl bl. a.:

Der er nu ialt indgaaet 101,996,84 fra medlemmer i gaver, kontingenter og ved køb af mærkater. Vi har ialt behandlet 241 sager, hvoraf 165 er bevilget, 9 er henvist til Frihedsfonden og 69 er afslaaet. Vi har behandlet 18 ansøgninger om studiehjælp, deraf er 5 bevilget. Af store bidrag har vi ydet 5000 kr. til Bernadotte-værelset på Frihedskollegiet i Horsens, og ligeledes 5000 kr. til Frihedskollegiet i Esbjerg.

Pigtraad har givet et pænt overskud til fonden.

Vi har drøftet forskellige muligheder for at rationalisere arbejdet. Resultatet er blevet, at Fosmark ønsker at trække sig ud af forretningsudvalget og af bestyrelsen, så han helt kan hellige sig arbejdet som redaktør af bladet, men også kammeraternes svigten med kontingenter vil kræve en øget indsats fra Kornbecks side som leder af fondens kontor, hvorfor han ønsker at udtræde af redaktionsudvalget for helt at kunne hellige sig ledelsen af kontoret.

Der behandlede ved mødet 19 ansøgninger om hjælp samt en del ansøgninger om studielegater.

Kassereren, statsaut. revisor H. C. Steen Hansen aflagde det reviderede regnskab, der godkendtes.

Næste bestyrelsesmøde holdes i København.

Aktieselskab
De danske Bomuldsspindier
Vejle — Valby

Er erstatningsloven forvaltet i den rette ånd?

Udtalelser af Mogens Fog

På baggrund af den undersøgelse, syv unge læger har foretaget af kz-lejrfangerne, rejste Mogens Fog, der i sin tid udarbejdede loven om erstatning til besættelsestidens ofre, i »Frit Danmark« spørgsmålet, om loven har været fyldestgørende, og om den er blevet forvaltet i den rette ånd. Han kommer til det resultat, at der idag er adskilligt at rette ...

For det første finder Mogens Fog, at undersøgelsen viser, anmeldelsesfristerne har været for korte. Mange svagheder er først blevet erkendt på et sent tidspunkt.

Et forhold af største betydning har loven ikke rørt ved: de delvis arbejdsføres mulighed for at udnytte deres resterende arbejdsvner. En 30 pct. invaliditet i lovens forstnd viser sig ofte i praksis at være en 100 pct. invaliditet, fordi erhvervslivet kan finde raske folk nok, og Mogens Fog mener derfor, det må være nødvendigt med en ny lov, der pålægger enhver arbejdsgiver pligt til at ansætte en vis procentdel arbejdshæmmede.

78 pct. nervøse.

Navnlig med hensyn til de psykiske følgetilstande af opholdene i kz-lejrene kan der vises brist i loven. At disse sygdomme spiller en rolle i første række, viser følgende:

»Op mod fire femtedele af dem (78 pct.) har frembrudt nervøse symptomer, 40 pct. af al arbejdsudygtighed hos forhenværende koncentrationslejrfanger skyldes denne form for lidelser — og blandt dem, der endnu er arbejdsudygtige 1 år efter befrielsen, er knapt halvdelen (44,5pct.) det p. gr. afnervøsitet o. lign.«

Og lægeundersøgelsen påviser tydeligt, at der ikke her er tale om »pjæk«, »hysteri« eller simulation.

I loven fastsættes, at direktoratet for ulykkesforsikringen skal yde den behandling, som skønnes fornøden for at opnå den bedst mulige helbredelse, men efter Mogens Fogs erfaringer, der bekræftes af læge-rapporten, er dette ikke sket overfor de psykisk invaliderede.

»Og oven i købet ser det ud til, at direk-

toratet i talrige, måske i de fleste tilfælde, har skubbet udgifterne helt eller delvis over på den syge selv. Dette strider efter mit skøn ikke alene mod ret og rimelighed, men også mod lovens klare ord.

Det oplyses i lægeundersøgelsen, at der i endelig invaliditetserstatning for psykiske lidelser kun i 2 — to — tilfælde er ydet mere end de 5—15 pct. (i forhold til normalindkomsten) som er direktoratet for ulykkesforsikrings traditionelle »takst for nervøse forstyrrelser. Når man har set, i hvor høj grad en tidligere fange (eller anden frihedskæmper) kan være slået ud af bane som følge af sjælelig uligevægt, pådraget under indtrykket af de voldsomme begivenheder, han udsattes for, forekommer dette helt hen i vejret.«

»Et afgørende spor i fredens Danmark«.

Mogens Fog gør i den forbindelse opmærksom på den almindelige tendens til at betragte psykiske lidelser som noget næsten foragteligt, og han kommer til det resultat, at de 7 lægers resultater skulle have en mulighed for at ændre denne indstilling, og slutter:

»Kunne deres arbejde i første række — i kraft af påvisningen af det organiske grundlag for nervøsiteten hos tidligere fanger — føre til en revision af nogle afgørelser i henhold til erstatningsloven, var allerede meget vundet. Men hvis det yderligere kunne støtte bestræbelserne for en bedre behandling af »de nervøse« og en retfærdigere bedømmelse af deres invaliditetsgrad i almindelighed, ville ikke alene de 7 undersøges indsats, men også vore kammeraters lidelser have sat afgørende spor også i fredens Danmark.«

Afsløring af mindesten

For fem år siden lykkedes det Gestapo at optrevle en del af modstandsbevægelsens radiotjeneste i Vendsyssel. Tyskerne pejlede sig ned til murermester Valdemar Wangsteds lejlighed i Hjørring, og sammen med flere andre blev Wangsted anholdt og ført til Frederikshavn, hvor han få dage senere døde. Det menes, at han er

Varde Bank

$\frac{1}{2}$ Brønderslev Bank
Brønderslev

Kjær Knudsen
Randers

Silkeborg Jern- &
Staalforretning $\frac{1}{2}$
«Staalgaarden» — Silkeborg

Kaj Braads Boghandel
Kongensgade 87 - Tlf. 1177
Esbjerg

K. ROSENDAHLS
BOGTRYKKERI
AKTIESELSKAB
ESBJERG

TELEFONER 2201 - 2202

begravet i nærheden af Bangsbo hovedgård. I skoven ved Bangsbo er nu afsløret en mindesten over Wangsted. Modstandsfolk fra hele Vendsyssel deltog i højtideligheden, som også overværedes af fhv. kirkeminister Hermansen.

Forfremmelse

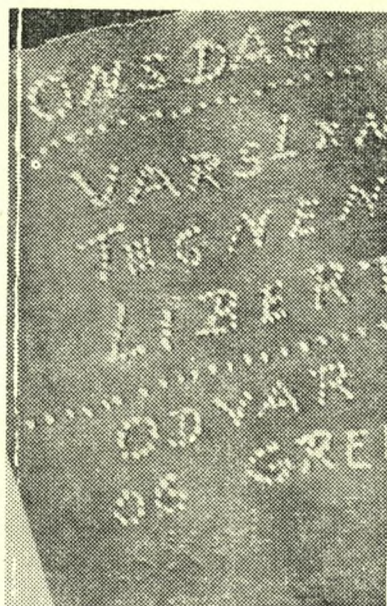
Alle Horserød- og Frøslev-fangernes gode ven Aksel Larsen er nu forfremmet til arrestforvarer i Haslev. Dette vil glæde alle hans mange venner fra fangenskabet.

Vi har tidligere omtalt hans gode gerninger i Horserød, hvor han som »manden med kurven« bragte godt for legeme og sjæl.

En hilsen fra fængslet

Den øverste leder af den norske illegale presse, *Petter Moen*, blev arresteret af Gestapo den 3. februar 1944 og anbragt et

Et af de gennemprykkede Stykker Toilet-papir, der er Dagbogens Manuskript

halvt år i Møllergatan-fængsel, hvor han underkastedes umenneskelig tortur. I september samme år blev han bragt om bord på fangetransportskibet »Westphalen« og omkom den 8. september, da skibet gik på en mine ud for den svenske kyst. Om bord på skibet havde Moen betroet nogle medfanger, at han hver dag i fængslet havde skrevet dagbog på den måde, at han på fængslets toilet-papir havde prikket ordene med en stift, rullet dem sammen og ladet dem falde ned i cellens luftventil. En af disse medfanger var blandt de fem, der overlevede skibskatastrofen. Efter krigen fortalte han Moens hemmelighed til politiet, der brød gulvet op og fandt alle de omhyggeligt nummererede ruller i behold.

Dagbogen er måske krigens mest gribende menneskelige dokument, fordi den beretter om et menneskes dybe sjælelidelse og dødsangst og den søgen efter Gud, som den fremkaldte hos Petter Moen.

Fra bogen, der er udkommet på dansk på Henning Branners forlag, gengiver vi her et af de stykker gennemprykket toilet-papir, som er dagbogens manuskript.

Det hårdføre håb

Hans Edvard Teglers: Sandslotte. Kr. 9,75. Gyldendal.

Den purunge Hans Edvard Teglers skrev i 1945 en dokumentarisk beretning om sin virksomhed i modstandsbevægelsen, »Kæmp for alt, hvad du har kært —«, der af anmeldere blev betegnet som en fremragende og gribende skildring fra Danmarks frihedskamp. I år vender han tilbage med en roman om den ungdom, der skal finde en plads i efterkrigstidens kaotiske og frygtnagede verden.

»Sandslotte«, Hans Edvard Teglers første roman, er en sandfærdig og dybtgående fortælling om moderne mennesker. Hovedpersonen Henrik går ind i fredens hverdag med en krigs-veterans rastløshed og uro i sindet og en byrde af grusomme erindringer. Han ønsker sig et liv i fred og harmoni, men virkelighedens tryk driver ham til isolation fra samfundet. Handlingens tyngdepunkt er en kærlighedshistorie, der rummer en fint tegnet kvindeskikkelse.

Begivenhedernes strøm fører Henrik

gennem forskelligartede miljøer. Man stifter bekendtskab med en række markante typer, desillusionerede, nydelsessyge unge og smarte forretningsfolk, der balancerer på kanten af loven. Henrik får ingen ydre succes, men han indser, at livet kun kan leves ansigt til ansigt med den ubarmhertige, forpinte, men tillige vidunderligt rige verden.

Hans Edvard Teglers giver i »Sandslotte« udtryk for det hårdføre håb, som selv synet af en fattig og truende fremtid ikke kan slå ned.

Carl E. Thumand

ELECTROMEKANISK FABRIK
Graven 18-20 - Tlf. 8080 (2 linier)
Århus

Sct. Nicolauskilde Brøndanstalt
Århus

Varehuset „Atlas“ ^{A/S}
Århus

Brødr. Vorbeck ^{A/S}
Århus

Bruun & Sørensen ^{A/S}
Århus

Roman, skrevet på Lysebu

Signe Sand: Den dømte. Kr. 8,75. Gyldendal.

Signe Sand er en af årets debutanter. Hendes roman »Den dømte« vil være sikker på at vække opmærksomhed. Hun, der i sommer har opholdt sig på det rekreativshjem, som Norge skænkede den danske modstandsbevægelse, retter som tidligere »illegalist« sin forestillingsevne mod de ofte meget sammensatte grunde, der lå bag så mange danskeres uheldige optræden under krigen. Signe Sands roman handler om en ung kvindelig student, der bliver bortvist fra universitetet, fordi hun har udvist unational opførsel under besættelsen. Det er den kvindelige student selv, der i en række dagbogsoptegnelser fortæller om sin tragedie. Hun er kommet ud i uføret gennem sin kæreste, en slubbert, som hun siden har brudt med, og har i virkeligheden aldeles ikke været tyskvenlig, tværtimod har hun i et givet tilfælde givet husly til et jødisk ægtepar, som var på flugt, og til en ung kvindelig spion, som ligeledes måtte af vejen i en fart. Den uretfærdighed, hun er genstand for, er lige ved at slå hende fuldstændig ud, men i sidste øjeblik dukker det jødiske ægtepar op, og bogen slutter i relativt lyst skær, den unge pige får oprejning og går igen ind i livet og arbejdet.

Bogen rører ved noget principielt, der ses i lyset af et menneskes personlige problemer og oplevelser. Forfatterinden fortæller klogt, med anvendelse af ofte overraskende, helt rigtige ord og billeder. Man læser med interesse om bogens hovedperson, som den onde og uretfærdige skæbne går sådan på nerverne, at hun er ved at sprænges. Den nød, hun kommer i, ligner efter forfatterindens opfattelse al anden nød og har samme krav på forståelse og medfølelse.

**Frøslev-kammerat
analyserer Amerika**

Georg Andrézen: »Dette forbløffende Amerika« (Forlaget »Aros«).

Dette forbløffende Amerika — og denne forbløffende bog derom, som redaktør Georg Andrézen (tidl. Frøslev) har styk-

ket sammen på sin store rejse! Man mindes at have læst mange bind om dette emne, senest »Salsette opdager Amerika« af Jules Romains og lilleputten »Råd til amerikarejsende« af Maurois, i sammenligning med hvilke det foreliggende værk er et leksikon af viden, facts og atter facts (belyst ved tal og statistik) ruller i hastigt tempo ned over siderne. Appetitten kommer, mens man spiser, som de franske siger. Når serveringen er til ende, vil der sikkert være dem, der råber mere. Og større ros kan en skribent — i alt fald — ikke ønske sig.

Indledningsvis gøres 20.000 km USA på 30 minutter. Hvordan vil man erfare:

»Næste morgen må man være i New York.

Jew York, som amerikanerne kalder den i dag i irritation over, at hvert tredje menneske blandt dens ni millioner er jøder.

Parkernes by. Over 700 parker med mere end 2,4 millioner træer. Flere træer end huse (det havde De ikke tænkt!). Dejlige parker, — selv om man helst skal undlade at køre ene gennem Central Park efter midnat. Skyskrabernes fødeby.

USA's »dårligste skilsmisseby med en procent, der endog er lavere end de omgivende landsbyers.

Den store menneskedigel og afløbsspannd for alverdens menneskeoverskud, Mulberry street: Lille-Italien; Yorkville; USA-tyskernes hovedkvarter siden 1790; Chinatown: gult lys; Harlem: sort lys; East side: rødt lys. Flere nordmænd end i Tromsø og Narvik tilsammen. Flere syrere, grækere, franskmænd, flere af alle end i de store byer i de lande, hvorfra de eller deres fædre kom.

Brooklyn: borgerlighed uden formildende omstændigheder. Peck Slips: de arbejdsløse tilholdssted, ansigter uden håb, vasketøj, der aldrig bliver hvidt, startsted for 500 drenge-røverbander.«

Efter denne hastige kortlægnings-rejse skifter forfatteren tempo og fordeler sit store indsamlede materiale over en række roligere kapitler, omhandlende: skoleforhold, kirken, alkoholismen, familielivsdomstolene (højest interessante), opdragelse til ægteskab (det afsnit vil mange, stimuleret af Kinsey-rapporten, sikkert læse

først) osv. osv. Et afsluttende kapitel har den meget sigende overskrift: lad os samarbejde.

Som allerede nævnt, er værket gennemillustreret og fremtræder som en broget billedbog, hvis materiale også er første classes. Når tekst og billeder står så godt til hinanden, skyldes det ikke mindst, at forfatteren selv har »knapset«, hvad han fandt fornuddent.

En indholdsfortegnelse og et emneregister synes at være faldet ud i farten. Men denne katastrofe kan der nemt rådes bod på i næste oplag, som man spår snart går i trykken.

Jørgen Andersen.

Den sidste verdenskrigs Tordenskjold

Kr. 11,75, hft., 22,75 vbd.
Gyldendal.

Slår man Anders Lassen efter i et af de nye leksika, får man at vide, at han, der var født 22. september 1920 og faldt ved

Lago Comacchio 8. april 1945, gik i britisk militærtjeneste i april 1941 og udnævntes til major i 1943, 23 år gammel, fik Military Cross tre gange og blev tildelt verdens fornemste militære udmærkelse Victoriakorset efter sin død.

Bag disse tørre kendsgerninger ligger en karriere, som helt står i eventyrets glans og hvorom de beretninger handler, som hans mor har samlet i bogen »Anders Lassen. Sømand og Soldat«. Suzanne Lassen indleder med at fortælle om sønnens barndom på Bækkeskov og hans dristige, ikke altid ufarlige drengestreger. Allerede da var han en mesterskytte, der til sin moders forfærdelse kunne finde på at skyde en kridtpibe ud af munden på broderen Frants. Da han var færdig med skolen, ville han ud at sejle, og efter som kahyttdreng at have været i Bangkok med »Fiona«, vendte han hjem på besøg i maj 1939, men tog allerede en måned efter hyre som aspirant på tankbåden »Eleonora Mærsk«. »Sit hjem og sit land skulle han aldrig mere gensee.«

Så kom krigen, og den 9. april 1940 befandt »Eleonora Mærsk« sig i den persiske havbugt. Skibet sejlede til en allieret havn, og kort tid efter afmønstrede Anders Lassen for som frivillig i den britiske hær at bekæmpe den fjende, som havde besat hans fødeland. Efter den nødvendige træning i England kom han med et skib til Vestafrika. Han sprængte ankerkæderne på et stort tysk forsyningskib for U-både og bortførte det. Efter den bedrift blev han udnævnt til officer og fik militærkorset, 21 år gammel. Han vendte tilbage til England, deltog i natlige angreb mod tyskerne på øerne i Kanalen, og derefter kom han til Middelhavet, hvor han ved en lang række strategisk geniale og frygtløst udførte operationer på øerne i det Ægæiske hav vandt ry som en af den britiske hærs dygtigste og modigste officerer. I spidsen for sin lille patrulje og i samarbejde med græske guerillabander gennemførte han de mest eventyrlige og dristige angreb på tyskerne og vandt efterhånden tre militærkors for tapthed og blev udnævnt til ma-

Gavebog til ungdommen

ANDERS LASSEN

Sømand og Soldat
Beretninger samlet af hans Mor

5.000

GYLDENDAL

Anders Lassen er en af den anden verdenskrigs mest eventyrlige skikkelser. Som følge af en lang række strategisk geniale og frygtløst udførte operationer avancerede han fra frivillig menig til major i den engelske hær, og han blev i levende live belønnet med tre militærkors og efter døden med verdens fornemste militære udmærkelse:

„Denne unge lysende hero“
Merete Bonnesen i Politiken

„Eventyrlig beretning“
Berlingske Tidende

„Spænding og drama“
København

Victoriakorset. Suzanne Lassen har besøgt de steder, hvor hendes søn udførte sine heltebedrifter, og talt med mennesker, der kendte ham, foresatte, kammerater, civile. Der tegnes her igennem billedet af en soldat af stor, næsten usandsynlig tapthed, fysisk udholdende som få og med førerevner, der fik hans underordnede til at følge ham med ubegrænset tillid. Kr. 11,75, indb. 22,75.

Johns. Aaen
NYKØBING-FALSTER

Landbostandens Sparekasse
 Nykøbing F.

I. B. Bruun & Søn A/S
 Nykøbing F.

SPAREKASSEN
 NYKØBING F.

Lolland-Falsters Frøhandel
 Nykøbing F.

jor. Han trodsede døden gang på gang og udsatte sig for de største farer. Soldaterne elskede ham, og den fattige græske landfulgte »Andy« med ubegrænset tillid. De befolkning på øerne tilbad ham som en ung gud. »Anders Lassen arbejdede ikke, han gjorde mirakler«, sagde de om ham, og tyskerne flygtede i rædsel for ham. I Saloniki drev han tyskerne ud og forhindrede de store ødelæggelser, de var i færd med. Han optrådte, som om han rådede over store styrker, medens han i virkeligheden kun havde en lille håndfuld soldater. Det var englændernes plan at sejle 9000 mand til Saloniki for at angribe og besætte byen. Anders Lassen angreb en kolonne på 25 tyske lastbiler med 10 soldater samt byens brandsprøjter. De tyskere, der ikke blev dræbt eller sårede, flygtede, og så var Andy for en tid enehersker i Saloniki. Bogen slutter med beretninger om felttoget i Italien, hvor Anders Lassen faldt ved Comacchio.

Suzanne Lassen har selv været på de steder, hvor hendes søn udførte sine heltebedrifter. Hun har talt med mennesker, der kendte ham, og fra hans foresatte, hans kammerater og befolkningen på de græske øer samlet alle de beretninger, der tilsammen giver billedet af den store og tapre soldat, Andy, en ganske ung mand, som var i besiddelse af et usandsynligt fysisk og moralsk mod, og som allerede før sin død var blevet en legende. Han er blevet betegnet som en af de stærkeste personligheder i den britiske hær under den anden verdenskrig. Man får gennem beretninger-

nes ofte ganske jævne ord et objektivt og føler man, sanddru billede af Anders Lassen, og man læser bogen med bevægelse og spænding.

Man tænker på T. E. Lawrence, medens man læser — og på Tordenskjold. Sidstnævnte har også været i Suzanne Lassens tanker. En græsk partisan beretter, at Anders Lassen, da han ville orientere sig i Saloniki, trak i civilt tøj og med et bundt kyllinger på armen vandrede rundt blandt byens gadesælgere. »Måske har Anders husket sin skolelærdom og ment, at ligesom ham, der »var polisk, gik omkring og solgte fisk« kunne det være praktisk at have noget at sælge,« tilføjer Suzanne Lassen.

En smuk tanke

Berlingske Morgenavis for 27. novbr. indeholdt følgende annonce:

Vor elskede

Lasse

har vi mistet, 21. Novbr. 1949.

Frederiksberg den 21. Novbr. 1949.

Gerda og Gunnar Brix-Jørgensen.

Mogens, Grete og Vibeke.

I Stedet for evt. Blomster bedes man betænke Kammeraternes Hjælpefond, Giro 780.

Appelpladsen i Neuen-
 gamme i Regøvej.
 Stenblokkene og Træ-
 blokkene står uændret

TYSK UNGDOM

(fortsat fra side 138)

tedes hurtigt, medens de enkeltes interesse i samfundslivet tilligemed afstumpedes på en i andre lande helt ukendt måde; men vandrefuglene prøvede nu på at opbygge deres eget samfund som en stat i staten, der skulle erstatte dem både kirke og skole, både hjemmet og den officielle nation.

De mente virkelig i deres grupper at kunne opleve det, tyskerne den dag i dag er bleven snydt for — nemlig det, at man hører til et folk og til et trossamfund. Denne tit misforståede ungdomsbewægelse, som man i Danmark mest forveksler med lærer Schirrmanns vandrelaug, forstås bedst som en slags vækkelse, der venter på en jordisk forløser, en verdslig pietisme, der mener at finde det hellige i sit eget hjerte, en besættelse med paralleler i det religiøse liv, hvad der angår dets indre struktur og deltagernes stemningsmættede møder, hvor der tales, synges og kvædes om sindelagets omvendelse og det »indre« riges tilnærmelse. Men det var ikke den kristne Gud, man ventede på; man afviste endda meget energisk tanken om at være en »religiøs« bevægelse, medmindre ordet skulle forstås som en slags

hedensk pantheisme eller mystikkernes »kyske«, indadvendte kristelighed.

Denne ophøjede, ligefrem edsvorne kammeratskabsfølelse, som overstadig og tydeligt erotisk farvet vakt ved lejrbalet, på rejser og i teltene, syntes — atter igennem oplevelsens styrke — at vise et ægte folkefællesskab, hvor man — uanset den enkeltes stilling — delte med hverandre og stod last og brast mod de uforstående borgeres fnisen.

I disse grupper forberedtes — endnu på en uskyldig og nærmest rørende måde — den atmosfære af mystik og forventning, af messiahåb og livsdyrkelse, denne ukyske blanding af en formentlig tro med en lige så formentlig folkelig vækkelse, den ophobning af ældgamle tyske drømme sammen med en god portion troskyldighed, som nazismen senere kunne puste op til det vrangbillede af tysk, der gjorde ungdomsbewægelsens ledere efter en snart afsvalet begejstring til Hitlers første modstandere.

Nu efter at katastrofen er sket, har de tyske unge intet at falde tilbage på; det forklarer også den tyske modstandsbevægelses ringe succes. Deres idealer fængede ikke i masserne; de var, set med tyske

øjne, for verdensfjerne, for intelligente, for europæiske — de var hverken mystiske eller håndgribelige. Tyskernes gamle brist, at de aldrig har været et folk og intet kender til en virkelig revolution, deres samvittighed om et frafald fra en kirke, der blev til et frafald fra religionen, var jo i grunden det stadige emne for nazisternes veltalenhed, der gjorde det af med alle mindreværdskomplekser på disse områder.

Men nu står den tyske ungdom mere ensom end nogensinde før, tynget af katastrofetidens arv og ansvar, forhærdet overfor udlandets bebrejdelser og mistroisk mod sine nye opdragere.

Det, der allerede gjorde sig gældende i den underjordiske kamp imod nazismen, vejer nu tungere end nogensinde før: der mangler kanoniserede, almindelig anerkendte og helligholdte værdier, der er vokset frem af det tyske folk selv. Bortvejret er filosofernes tanke-systemer, den forgudede stat og den mystiske, alt for private, alt for subjektive fromhed; troen på forsynet svigtede — og hvad er nu tilbage?

✱

— Nivellerings-tendensen er for udpræget — det er, som om man herhjemme ængstes ved at lade nogen vokse op over mængden — bliver en mand for stor i Danmark, skal han helst »dølles«.

(Professor Halfdan Gregersen).

— Danske arbejdere erkender sig som medansvarlige for produktionen. Vi har forladt den tidsperiode, hvor arbejderne kun har deres lænker at tabe. Vi føler nu, at vi er en del af det danske samfund.

(Forbundsformand Eiler Jensen).

Der kræves større dyder for at bære lykken end for at bære ulykken.

(La Rochefoucauld).

Vi plejer ikke at kunne finde andre fornuftige folk end dem, der har samme mening som vi selv.

(La Rochefoucauld).

Man kan sige i almindelighed, at overbærenhed med dem, som man kender godt, er sjældnere end medlidenhed med dem, som man ikke kender.

(Antoine Rivarol).

M. P. Allerup's Efterfølgere A/s
Odense

3/18 b 112

S. Truelsen & Søn

Trikotagefabrik

Herning

Godtfred Jensen

SKIBSREDER

Mindebrogade 2 . Århus

CARL M. COHR'S SØLVVAREFABRIKER ^{A/S}

FREDERICIA